

انسان و طبیعت

■ دفتر نشر فرهنگ
اسلامی
■ ترجمه عبدالرحیم
گواهی
۱۳۸۷ ■

این کتاب دربرگیرنده چهار فصل: صورت مسئله، علل عقلانی و تاریخی، برخی اصول متافیزیکی مرتبط با طبیعت و بعضی کاربردهای خاص در وضعیت فعلی است. دکتر نصر با نگاهی جامع به بررسی مقام طبیعت در ادیان گوناگون توحیدی و ابراهیمی مسیحیت و یهود پرداخته و بشر امروزی را به خاطر بی‌اعتنایی به مقام قدسی طبیعت و هتک حرمت آن شدیداً مورد انتقاد قرار می‌دهد.

سه حکیم مسلمان

■ انتشارات علمی و
فرهنگی
■ ترجمه احمد آرام
۱۳۹۲ ■

مطالب این کتاب مبتنی بر سه سخنرانی است که در زمستان سال ۱۳۴۰ در مرکز تحقیقات ادیان جهانی دانشگاه هاروارد ایراد شد و سپس توسط انتشارات آن دانشگاه به عنوان اولین کتاب در سلسله نوبنی به نام مطالعات هاروارد درباره ادیان جهانی انتشار یافت. این سخنرانی‌ها و کتابی که به زبان انگلیسی مبتنی بر آنها تالیف شد، در درجه اول برای مردم مغرب زمین در نظر گرفته است.

علم و تمدن در اسلام

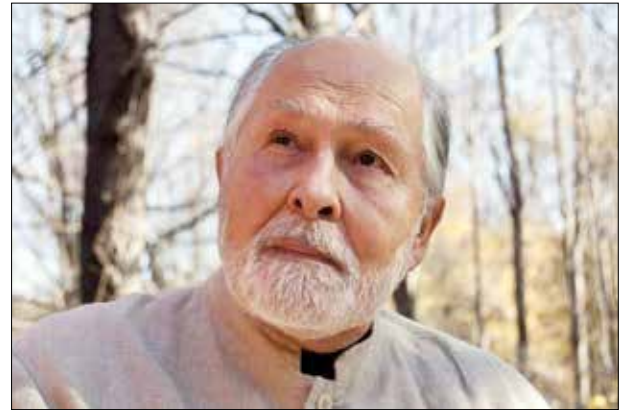
■ انتشارات علمی و
فرهنگی
■ ترجمه احمد آرام
۱۳۹۴ ■

سیدحسین نصر ذیل سلسله کتاب‌های تاریخ علم، علم و تمدن در اسلام را به نگارش درآورد تا سهم تمدن اسلامی در تاریخ علم را ادا کرده باشد. برای آشناسازی خوانندگان غیرمتخصص با علوم اسلامی، نویسنده از ارجاعات مفصل در زمینه تاریخ علم پرهیز کرده است. نتیجه این کوشش کتابی است درباره شاخه‌های مختلف علم در تمدن اسلامی به زبان ساده و خلاصه.

خرد سیدحسین نصر با اصول خود، به همه علوم حقیقی و اعتباری، دانش‌ها، هنر، ادبیات، معماری، و موسیقی با اقتضانات متفاوت و منابع و روشمندی‌های مختلف خود، اصالت می‌بخشد، تا آنجا که اصل وحدت حقه الهی پیش‌فرض و روح حاکم بر این علوم و صناعات باشد. این بدان معناست که جاودان خرد یک نظریه‌پردازی انتزاعی محض، یک مهارت یا تفنن فلسفی، یافته‌ای علمی، یا امر تکنیکی کاربردی جزئی‌نگر نیست، در حالی که همه اینها، و بالاتر، همه امور هستی و انسان را تجلی آن امر واحد می‌داند.

جاودان خرد سیدحسین نصر، از روش‌شناسی بسیار روشنی بهره‌مند است. قرآن (و اسلام)، سنت عقلانی اسلام، و تمدن‌های اصیل الهی (و دینی)، منابع این حکمت را در نظامی جامع و منسجم تشکیل می‌دهند. انتقال سنت‌گرایی ظهوریافته در اروپا و آمریکا به سیدحسین نصر، حکمت نوین و جامعی را شکل داد که توجه به کلام وحی و آموزه‌های اسلام، برتری و مزیت آن را در دنیای معاصر به خوبی نشان داد. در عین حال، جاودان خرد سیدحسین نصر، حکمتی فعال و پویا است که می‌تواند جواب‌گوی سوال‌ها و شبهات معاصر نیز باشد. تلاش ۱۰ سال اخیر سیدحسین نصر در ترجمه قرآن کریم و مجموعه مقالاتی در قرآن‌شناسی و تفسیر صحیح و اصولی از قرآن، آن هم در شرایطی که شاید بدترین چهره ممکن از اسلام از سوی حکومت آل سعود و دنباله‌های نظامی آنان معرفی می‌شود، نشان‌گر اهمیت و کارایی این حکمت الهی است. مثال‌هایی از این دست نشان‌دهنده پویایی و کارآمدی این حکمت و (برخلاف برخی مکاتب فلسفی دیگر) پرهیز از انتزاعی‌گرایی، مدرن‌گرایی و تفنن فلسفی و منطقی است. ضرورت برخورد مسئولانه مبتنی بر اصل توحید با طبیعت و حل مسئله محیط‌زیست نه با مهندسی برتر، که با تغییر جهان‌بینی حاکم بر رابطه انسان و طبیعت در کتاب دین و نظام طبیعت، علم قدسی در پاسخ به تعارض علم و دین در کتاب نیاز به علم مقدس، معرفی تردیدها و شکاکیت ناشی از رویداد ۱۱ سپتامبر در آمریکا نسبت به اسلام به‌خصوص اصل جهاد در کتاب قلب اسلام، معرفی اصول دین اسلام در کتاب جوان مسلمان و دنیای متجدد، حل تعارض باور به وجود خدا و فاعلیت خداوند در کتاب نظر متفکران اسلامی درباره طبیعت، تنها بخشی از پویایی و فعال بودن حکمت خالده در نسبت با مسائل و سوال‌ها و شکاکیت‌های جدید را نشان می‌دهد.

ویژگی‌های شخصیتی علمی سیدحسین نصر نیز از چهره وی، یک معلم راستین و حقیقی را نشان می‌دهد. آزاداندیشی، نقادی و نقدپذیری، گفت‌وگومحوری، روشمندی، یادگیری مستمر و بی‌وقفه، استاد داشتن و معلمی، تنها بخشی از ویژگی‌های تعلیمی این حکیم معاصر است. حکمت خالده، جاودان خرد، یا سنت‌گرایی سیدحسین نصر، در سایه منابع سه‌گانه اصلی قرآن، سنت عقلانی اسلام، و تمدن‌های اصیل (الهی و دینی)، در فضای فکری انگلیسی‌زبان رشد و کمال یافته است، و خود را تبدیل به الگوی فکری مبتنی بر وحدت مطلق، و جهان‌بینی الهی کرده است که شئون مختلف آن، علوم و دانش و معارف عقلی و حکمت عملی را با اصول منابع و روشمندی خود (با حفظ اصل وحدت) دربرگرفته است؛ و امروز نه تنها در دنیای انگلیسی‌زبان، که در بسیاری از حلقه‌های فکری در سراسر جهان به حکمتی جامع و فراگیر تبدیل شده است.

تجحر را نیز سد می‌کند. تقابل شدید جاودان خرد با وهابیت و وهابی‌زدگی و سلفی‌گرایی و زاده‌های متنوع و متکثر آن در دوران حاضر، به زعم صاحب این سطور خود شاخص مهمی در حقانیت سنت‌گرایی قرآن‌محور سیدحسین نصر است. تأکید فراوان نصر بر یافتن ریشه‌ها و تأثیرات قرآنی بر حکمت عقلانی اسلامی و تعریف جدید از حکمت به جای فلسفه، و بازتعریف موضوع و غایت این علم حتی در مشایی‌ترین حکمای اسلامی از قبیل ابن‌سینا و خواجه نصیرالدین طوسی، در کنار تلاش‌های مستمر ایشان در یک دهه اخیر در تدوین و تالیف و انتشار اثر ارزشمندی در ترجمه و تفسیر قرآن و قرآن‌پژوهی، محوریت این موضوع را بیش از پیش نشان می‌دهد.

معلم حقیقی

سیدحسین نصر، یک معلم حقیقی و واقعی است، و حکمت وی ویژگی‌های تعلیمی ممتازی دارد که با توجه به اصول فوق و نکات زیر، وی را می‌توان معلم چهارم دانست. جاودان خرد سیدحسین نصر، مبتنی بر منابع و سرچشمه‌های ناب حکمت است که در عصر حاضر از اروپا و آمریکا سرزده است اما سابقه‌ای درخشان و دیرینه دارد. ظهور این حکمت در غرب خود فرصتی فراهم آورد که به برخی سوال‌ها و ترس‌ها و تردیدهای انسان متخیر پس از دوره سنت‌زدایی رنسانس پاسخ دهد. اگر چه واکنش‌ها و مکاتب فلسفی متعددی در غرب بر ضد یا نقد مدرنیته و مدرنیسم ظهور کرد، هیچ‌کدام جامعیت، انسجام، و پیشینه لازم را با خود به همراه نداشت. سنت‌گرایی و جاودان خرد سیدحسین نصر این فرصت را در عصر حاضر ایجاد کرده است. مولف این سطور ادعای موفقیت کامل در این مسیر را ندارد، بلکه صرفاً به این نکته توجه می‌کند که سنت‌گرایی و جاودان خرد صرفاً فعالیت و حرفه فلسفی محض نبوده است، و می‌تواند کارایی و کارآمدی لازم را در حل مسائل و مشکلات انسان امروز بر مبنای جهان‌بینی روشن خود ایفا کند. جاودان خرد و سنت‌گرایی نه به نام موسسان و مروجان جدید اروپایی آن از قبیل گنون و شوان و بورکهارت و کوماراسوامی، که با نام سیدحسین نصر گره خورده و اشاعه یافته است. اروپا و آمریکا، بخشی از قاره آفریقا و همچنین آسیا و به ویژه شرق آسیا، بسیاری از آثار نصر را ترجمه کرده‌اند و شاگردان مستقیم و غیرمستقیم زیادی در ترویج این حکمت (اصالتاً شرقی) فعالیت دارند. تقابل با مدرنیسم با همه ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و حتی سیاسی آن از ویژگی‌های بارز جاودان خرد محسوب شده است. این بدان معناست که جاودان خرد جهان‌بینی‌ای الهی، و مدرنیسم با همه ابعاد و تجلیات آن، جهان‌بینی‌ای غیرالهی است. جاودان

سیدحسین نصر، خود سیدحسین نصر، را با حکمت خالده (یا جاودان خرد) معرفی می‌کند و دیگران نیز از وی با همین عنوان و البته در غرب بیشتر با سنت‌گرایی می‌شناسند (به دلیل تقابل با مدرنیسم). حکمت خالده یک نظریه فلسفی صرف یا یک دیدگاه کلامی و عرفانی نیست؛ حکمت خالده، یک جهان‌بینی الهی جامع در مورد همه پدیده‌های هستی است